

PO POVRATKU VESOLJSKE LADJE NA ZEMLJO

NOV, ODLOČEN KORAK ČLOVEKA V VESOLJSTVO

V petek zadnjega tedna, ko se je v Moskvi zaključila sodna razprava proti ameriški pilotu Francisu Powersu, čigar ogleduško letalo U 2 je bilo 1. maja sestreljeno nad sovjetskim ozemljem, so ruski znanstveniki pognali v vesolje nov sputnik. Iz nekega tajnega kraja je bila izstreljena 4.600 kg težka vesoljska ladja, ki se je v določenem trenutku nehala oddaljevati od zemlje ter začela krožiti v razdalji 320 km okrog našega planeta.

Poleg teže je pri tem novem sovjetskem poskusu vzbujalo veliko pozornost dejstvo, da je vesoljska ladja imela posebno kabino, v kateri so bili psički Belka in Strelka, miši, dve podgani, nekaj muh, pšenična in koruzna zrna, nekaj rastlin in tudi košček človeške kože. Posebne znanstvene naprave pa so sproti beležile, kako vplivajo na živali in ostale stvari zlasti ultravioletni žarki in kako na njih učinkuje kozmično izžarevanje.

Toda zadnji sovjetski poskus je predvsem važen zaradi dveh novosti. Najprej zato ker znanstveniki s pomočjo televizijskih naprav niso spremljali samo sputnikovega poleta, temveč so lahko tudi opazovali, kaj se je dogajalo v kabini. Druga, še važnejša novost pa je bila napoved, da se bodo živali najbrž žive vrnile na zemljo.

POVRATEK IZ VESOLJA

Potem ko je sputnik 17-krat obkrožil naš planet, se je na ukaz z zemlje vrnil, od koder je odletel. Ruski znanstveniki so danes lahko upravičeno ponosni, saj so se uresničila njihova pričakovanja in je vesoljska ladja srečno pristala v eni sovjetskih pokrajin, približno 10 km daleč od mesta, ki je bilo vnaprej določeno za pristane. Preden se je pa ladja dotaknila tal, se je kabina od nje ocepila ter s pomočjo padala brez večjih okvar sama pristala na nekem travniku. Tu so jo najprej zagledali bližnji kmetje, a kmalu zatem so s helikopterji dospeli znanstveniki ter odpeljali s seboj dragoceni tovor.

Povratnike s poleta v vesoljstvo so pred dnevi že pokazali sovjetskim častnikom.

Nad vse zanimiv pa je članek, ki ga je v Pravdi ob tej priliki objavil prof. Fjedorov. Ta je namreč s pomočjo televizijskih naprav opazoval, kako sta se psički obnašali na 700.000 km dolgem poletu, ter zlasti nadzoroval njuno zadržanje v raznih trenutkih potovanja v vesolje.

»Ob odhodu — piše Fjedorov — sta psički buljili v tla in bili zelo nemirni. Čim bolj je naraščal pospešek, tem bolj ju je povečana gravitacijska sila pritiskala k tlom. Strelka se je skušala temu tako upi-

rati, da se je čvrsto postavila na vse štiri noge in se ozirala povsod naokrog. Iznenada pa sta psički pričeli mirovati: vesoljska ladja je prišla do tiste točke v vesolju, kjer se je pričenovala njena krožna pot okoli zemlje. Ker ni bilo gravitacijske sile, sta psički bili kot obešeni v kabini. Njunji glavi in noge so leno visele in na prvi pogled se je zdelo, da sta mrtvi.«

TRENUTKI VELIKEGA PRIČAKOVANJA

»Ne morem tajiti — nadaljuje Fjedorov — da ti trenutki niso bili za nas zelo vznemirljivi. Vzpodbudno so na nas vplivali le podatki, ki smo jih dobivali s pomočjo naprav in iz katerih je izhajalo, da sta psički pričeli zopet redno dihati in da tudi njuni srci redno bijeta. Pozneje smo ugotovili, da se psički postopno navajajo na novo okolje ter razmere. Počasi sta pričeli dvigati glavi in gibati noge. Vse je bilo zanju nenavadno. Ker ni bilo gravitacijske sile in telesi nista imeli teže, ni bilo lahko ukazovati nogam in drugim udom. To stanje je zlasti jezilo Belko, ki je začela lajati. Toda kmalu se je izkazalo, da se žival vsemu privadi. V določenem trenutku se je odprla posoda s hrano in psički sta radi posegli vanjo. To je bil njun prvi obed v vesoljstvu. Kasneje sta se še tu pa tam vznemirili, a sta se spet pomirili ter se popolnoma privadili novemu okolju.«

POMEN ZADNJEGA POSKUSA

Kot smo omenili, je zadnja sovjetska izstrelitev izredno važna predvsem zaradi te-

ga, ker znanstveniki niso samo pognali sputnika v vesolje, kjer bi tudi ostal in se v določenem času razkrojil, temveč so obenem dosegli, da se je vesoljska ladja vrnila na zemljo ter pristala na že vnaprej določenem prostoru, kar je tudi zelo važno. Znanstveniki so poleg tega spet dobili v roke vse živali in naprave, ki so jih namestili v kabino, tako da sedaj lahko natančno preučujejo, kako je polet na njih učinkoval.

Če namreč vsi ti poskusi res služijo samo znanstvenim namenom in če hočemo, da bo nekega dne lahko odletel v vesolje tudi človek, je namreč nujno, da se rešita predvsem dve vprašanji: najprej ali je mogoče izdelati takšno napravo, ki bo popeljala človeka v vesolje in nazaj na zemljo in nato, ali je mogoče človeka, ki se bo podal na to pot, res učinkovito zaščititi pred škodljivimi vplivi kozmičnega izžarevanja, tako da ne bo v nevarnosti njegovo življenje.

Teh dveh vprašanj tudi zadnji sovjetski poskus ni popolnoma razčistil, čeprav vsi priznavajo, da je bil z njim dosežen velikanski napredek. Kot vidimo, so sovjeti za sedaj prvi dosegli, da se je njihov sputnik na ukaz, srečno vrnil na zemljo. Natančnejši in podrobnejši pregled živali in vsega, kar je bilo v kabini vesoljske ladje, pa bo pokazal, kako je treba človeka, ki pojde v vesolje, zaščititi, da se bo lahko živ vrnil na zemljo. Zaradi tega pomeni izstrelitev in vrnitev sovjetske vesoljske ladje nov, odločen človekov korak na poti v vesoljstvo.

Evropsko skupno tržišče in EFTA

Na povabilo italijanske vlade se je pred dnevi mudil v Rimu namestnik angleškega zunanjega ministra lord Heath. Politični opazovalci pripisujejo temu obisku precejšnjo važnost, zlasti zato, ker bo italijanski predsednik Fanfani imel v začetku prihodnjega meseca pomembne razgovore z nemškim kanclerjem Adenauerjem in francoskim predsednikom De Gaullem. Predmet razgovorov bo, kot vse kaže, proučitev položaja, ki je nastal, potem ko sta se v zahodni Evropi organizirala dva gospodarska bloka: Evropsko skupno tržišče in EFTA (Področje proste izmenjave).

V Evropskem skupnem tržišču so združene, kot znano, Francija, Zah. Nemčija, Italija in države Beneluxa (Belgija, Holandija in Luksemburg), EFTA pa združuje skupno sedem evropskih držav, od katerih je najvažnejša Velika Britanija, ki je bi-

la tudi glavni pobudnik omenjene gospodarske zveze.

Mnogi zahodni državniki so mnenja, da že sam obstoj teh dveh gospodarskih blokov znatno škoduje evropskemu zahodnemu zavezništvu, kateremu bloka lahko v bodočnosti postaneta še bolj nevarna. Zato sodijo, da je treba narediti vse, kar je mogoče, da pride med dvema organizacijama do nekega sporazuma.

Ker je po razbitju pariškega vrhunskega zasedanja najbrž za precej časa izključena možnost, da bi se odnosi med Zahodom in Vzhodom količnejši izboljšali, je toliko bolj potrebno, da se med zahodnimi državami odstrani vse, kar lahko ruši njihovo politično in vojaško zavezništvo.

Marsikdo se tu lahko vpraša, v čem se ti dve organizaciji najbolj razlikujeta in

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

Nedelja, 28. avgusta, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 17.40 Operne arije in dueti; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Tretji pokrajinski natečaj »Antonio Illersberg«. Skladbe z zaključnega koncerta na Videmskem gradu, dne 29. maja 1960, drugi del; 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 29. avgusta, ob: 13.30 Dobro zabavo vam želijo Harold Smart, Gigi Delmo in Fritz Schulz-Reichel; 18.00 Filmski igravec Glenn Ford; 19.00 Oddaja za najmlajše: »Gremo po gobe«, pravljica (Ivan Matičič), igrajo člani RO; 20.30 Gounod: Faust, opera v 4. dej. Približno ob 21.30 »Mala literarna oddaja«.

Torek, 30. avgusta, ob: 18.00 »Kaj so v starih časih vedeli o živalih«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Ch. Chilton - B. Mihalič), igrajo člani RO; 22.00 Umetnost in življenje — M. Javornik: »XXI. Mednarodni festival filmske umetnosti v Benetkah«; 22.15 Prokofiev: Koncert št. 3 za klavir in orkester v C-duru.

Sreda, 31. avgusta, ob: 18.00 Z začarane police — Edvard Martinuzzi: »Delfin«; 19.00 Nove afriške države — Franc Jeza: »Federacija Mali«; 21.00 »Zlato tele«, veseloigra v 5 slikah (Joža Vombergar), igrajo člani RO.

Četrtek, 1. septembra, ob: 18.00 »Lov na zdravila na zeliščah«; 19.00 Evropa-stop! — Iz popotne beležnice mladega rodu; 21.00 Obletnica tedna — Vinko Beličič: »Filozof in pesnik Friedrich Nietzsche ob 50-letnici smrti«; 21.15 V spomin Huga Wolfa. Nekaj odlomkov iz opere »Der Corregidor« in najlepši samospevi. Izvedba: Dietrich Fischer Dieskau, Irmgard Seefried, Gerard Souzay in Elsa Cavelti; 22.00 Iz sodobne književnosti — Josip Tavčar: »Virgilio Lilli in njegov roman — Una donna s'allontana«; 22.15 Pojeta Jelka Cvetežar in »Duo sa Kvarnera« z orkestrom Franca Russa.

Petek, 2. septembra, ob: 18.00 »Ameriški diplomat Charles Bohlen«; 19.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »Kitajske ceste svile«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Papir, končni proizvod in surovina«; 22.15 Koncert tenorista Mitje Gregorčiča, pri klavirju Pavel Šivic. Na sporedu so Osterčevi, Šivčevi, Baranovičevi in Dvoržakovi samospevi.

Sobota, 3. septembra, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 15.00 Koncert operne glasbe; 16.00 Znamenita dela Starega veka — Miran Pavlin: »Tumrlji mesti Anuradhapura in Polonnaruwa«; 19.50 Vokalni kvartet »Večernica«; 18.00 Zena in dom; 19.00 Slovenski književniki v pismih — Martin Jevnikar: »Prežihov Voranc«; 20.40 Zbor Učiteljskega iz Maribora; 21.00 »Potovanje na Mars«, rad. zgodba (Ch. Chilton - B. Mihalič), igrajo člani RO.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 28. avgusta, nedelja: Avguštin
- 29. avgusta, ponedeljek: Janez
- 30. avgusta, torek: Rozalija
- 31. avgusta, sreda: Rajmund
- 1. septembra, četrtek: Egidij
- 2. septembra, petek: Stefan
- 3. septembra, sobota: Dora

— o —

TEKME V ORANJU

Od 6. do 9. oktobra bodo priredili na državnih posestvih Tor Mancina blizu Rima osmo mednarodno tekmovanje v strojnem oranju. Organizira ga svetovna zveza za dvig kmetijstva. Tekma bo nekako nadaljevanje mednarodnih športnih iger.

K tej »zeleni olimpiadi« se je prijavilo osemnajst držav, ki bodo poslale v Rim svoje najboljše motorne orače. Med njimi je tudi Jugoslavija. Pripravljena je tudi razstava najbolj sodobnih kmetijskih strojev. Obenem se bodo sestali k razgovoru tudi kmetijski tehniki omenjenih držav.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

Evropsko skupno tržišče in EFTA

(Nadaljevanje s 1. strani)

zakaj sta sploh nastali. EST je gotovo popolnejša gospodarska zveza, kar se odraža zlasti v tem, da bodo države — članice po preteku določene dobe vezane na enake carinske tarife v trgovini z državami — nečlanicami.

EFTA pa določa, da bodo veljali enaki carinski predpisi le med državami članicami, medtem ko bo posamezna država smela povsem svobodno voditi svojo zunanjo trgovino s tretjo državo.

Prav zaradi carin pa Velika Britanija ni hotela vstopiti v EST. Tako je ravnala predvsem zaradi dveh vzrokov: ker je po pogodbi iz leta 1932 vezana na določene ugodne carinske tarife z državami Commonwealtha (Kanada, Avstralija, Indija itd.) in ker se vrh tega ni hotela zlasti iz

prestižnih vzrokov preveč podrežati tudi v gospodarskem pogledu kaki evropski zvezi.

Njeno stališče je bilo kolikor toliko upravičeno vse dotlej, dokler se je pričakovalo, da se bodo zboljšali politični odnosi med zapadnjaki in sovjeti, kar bi gotovo pospešilo tudi razvoj trgovine. V tem primeru bi Velika Britanija najbrž res imela več koristi, če bi ne bila v Evropskem skupnem tržišču, ki ga sovjeti že od vsega začetka smatrajo za sebi neprijazno gospodarsko in tudi politično zvezo.

Danes so pa razmere drugačne in je zato verjetno, da bodo na prihodnjih razgovorih le začeli odstranjevati najhujše ovire, ki danes povzročajo, da med dvema gospodarskima blokoma sploh ni nobene zveze.

De Gaulle pripravil nov načrt?

Predsednik De Gaulle je naznanil, da bo imel 5. septembra veliko tiskovno konferenco. Takrat bo skušal spraviti z mrtve točke alžirsko vprašanje, ki se je ustavilo na konferenci v Melunu med predstavniki Alžirske osvobodilne fronte in Francijo. Novi politični dogodki silijo De Gaulle, da se loti dokončne rešitve tega skelečnega problema. Prvi vzrok je nevarnost, da bo s pomočjo novih afriških držav izglazovano, naj o Alžiru odločajo Združeni narodi. Drugi vzrok je možnost, da bo za ameriškega predsednika izvoljen Kennedy, ki na alžirsko vprašanje drugače gleda kot Eisenhower; on je za to, da dobi Alžir široko samoupravo. Tretji vzrok so pa milijarde frankov, ki jih vsak mesec požre vojno stanje v Alžiru.

De Gaulle baje namerava prehiteti Zve-

zo narodov in sklicati na posvet vse alžirske stranke. Pri »okrogli mizi« na bi sklenili, da se tudi Alžiru prizna taka neodvisnost, kot jo imajo druge države Francoske afriške skupnosti.

Alžirska fronta pa ne bo pristala na take pogoje, kot kaže izjava sprejeta 8. avgusta na sestanku v Tunizu. Alžirska časna republikanska vlada zahteva ljudsko glasovanje pod nadzorstvom Zveze narodov in konec slehernega kolonializma.

EH, TA VEČNI DEZ!

Kar venomer čuješ tarnanje izletnikov, da letos sploh ni sonca. V resnici je prav malo avgustovih dni, ki bi bili res lepi v pravem pomenu besede. Zato vlada na splošno mnenje, da še ni bilo tako deževnega vremena, kot je letos.

Vremenoslovci pa pravijo, da v resnici ni tako. Poletje v letu 1948 je bilo še dosti bolj hladno in deževno. Nemški meteorolog dr. Baur, čigar vremenske napovedi so 92-odstotno gotove, poudarja, da je vreme odvisno v veliki meri od sončnega izžarevanja. Sonce pa ne pošilja toplotnih žarkov v vsemirje enakomerno, marveč sunkovito. Večja ali manjša sončna aktivnost pa je posledica nastajanja sončnih peg in sončnih bakel (protuberanc). Po velikem sončnem izžarevanju nastopi običajno hladno in deževno vreme. Letošnje poletje je tretje po maksimumu sončne delavnosti. Zato je razmeroma hladno in deževno.

Pri nas pa vpliva na vreme še vodovje Atlantika. Če je morje mrzlo, postane zrak nad njim hladen in piha kot tak na kopno. Lanska zima je bila pri nas mila, nad sosednim Atlantskim oceanom pa mrzla, tako da so zračne plasti nad njim ostale hladne; in te so sedaj kar udrle nad zapadno Evropo.

Običajno pa poletja v Sloveniji in pri nas — z izjemo obrežnega pasu — niso prevroča in suha. Prav tako tudi zime z veliko množino snega niso normalne.

Kako bo pa za naprej? Junij je bil pretopel in presuh. Julij in do polovice avgusta je prevladovalo deževno in hladno vreme, z nekaj vmesnimi pripekami.

Konec avgusta in september bosta brez večjih padavin. Jesen pa bo baje spet prišla padavine. Šele pozna jesen bo lepša.

MOLOTOV SE VRAČA

V torek je moskovski radio sporočil, da je bivši sovjetski zunanji minister Molotov imenovan za ruskega zastopnika pri mednarodni komisiji za atomsko silo, katere sedež je na Dunaju.

Imenovanje ima zanimivo politično ozadje. Vjačeslav Molotov, ki je danes star 70 let, je bil pred tremi leti odstavljen kot minister, obenem s »protistrankino skupino« Malenkova, Kaganoviča in Šepilova. Hruščev je utrdil svojo osebno oblast, ko jih je odslovil in poslal Molotova za poslanika v Zunanjo Mongolijo.

Stari politik pa baje ni miroval na novem mestu, marveč je na skrivaj pletel mreže s Kitajci, ki so se uprli novi sovjetski protistalinski politiki. Molotov se je torej skušal maščevati za svoje ponižanje. Prav ta namen ga je baje zdaj spravil ob poslaniško mesto na Daljnem vzhodu, kjer bi utegnil postati nevaren sedanji uradni sovjetski politik.

Po drugi strani pa politični opazovalci sodijo, da kaže povratek Molotova na zapad na razpoke v boljševiški stranki sami. Protihruščevska skupina je baje še vedno močna, ker je dosegla, da bo Molotov lahko s središča Evrope na Dunaju zopet vplival na potek političnega dogajanja zlasti v Sovjetski zvezi. Boj med sovjetskimi veljaki se torej spet zaostrojuje.

Prve razpoke v novih državah

Komaj se je zvezna republika Mali ob zgornjem Nigerju 20. junija osamosvojila, je točno dva meseca kasneje že začela razpadati. Mali, ki šteje 6 milijonov prebivalcev na prostranstvu enega milijona in 400 tisoč kvadratnih kilometrov, sestavlja ta bivši francoski koloniji, sedaj zvezni republiki Senegal in Sudan.

Med obema je nastal oster spor, ker je prejšnji petek predsednik države Modibo Keita, ki je Sudanec, odstavil podpredsednika ministrov Mamadona Dia; ta je pa Senegalec.

Kot odgovor je senegalska zbornica še isti dan proglasila svojo neodvisnost in izstop iz federacije Mali. Obenem je zaprosila za pristop k Organizaciji Združenih narodov kot nova članica. Spor med Senegalom in Sudanom je torej precej osebne narave med voditeljema Keito in Diam. V Dakarju, ki velja za senegalsko prestolnico, so že vpile po ulicah povorke, naj se upro »sudanskim zatiralcem«.

Powers obsojen

Ameriški letalec Francis Powers je bil obsojen v Moskvi na deset let »odvzema osebne svobode«, tako se glasi uradni naslov kazni. Kje bo kažen prestal, se še ne ve. Ženo Barbaro je pri zadnjem obisku naprosil, naj mu preskrbi toplo obleko.

Žena pa še ni obupala, da bi dosegla možovo pomilostitev ali vsaj skrajšanje kazni. V posebni prošnji se je obrnila na Hruščeva in trka na njegova čustva kot zakonskega moža in družinskega očeta. Drugo, uradno prošnjo, je pa naslovila na sovjetskega državnega predsednika Brežnjev. Če ji bodo dovolili večkratne obiske pri možu, namerava Barbara ostati v Moskvi in se zaposliti kot uradnica na ameriškem poslaništvu.

Spočetka je kazalo, da je Amerika zamerila Powersu njegove odkrite izjave pred moskovskim sodiščem. Predsednik Eisenhower je pa odredil, naj se Powersu vsa leta njegove kazni izplačuje mesečna plača, ki znaša poldrugi milijon lir. Odločba pomeni, da Powersu tudi po povratku v domovino ne bo treba odgovarjati, česar sta se on in žena najbolj bala.

Tako je tudi prav, saj je bil on le možiček na šahovnici dveh velikih, ki vlečeta politične igre.

Konec posebnih pravic

Socialdemokratski poslanec Kazimir Vizzini je te dni res skazil mir italijanskim zakonskim možem. Predložil je zakonski osnutek, ki naj bi možem odvzel njih predprave. Vizzini predlaga več popravkov civilnega prava. Predvsem naj omožene žene ohranijo tudi svoj deklinski priimek; moževega naj dodajo le, če se jim zljubi. Glede bivališča naj soodločuje tudi žena, ker v modernem času prispeva tudi ona k skupnemu gospodarstvu. Sploh naj bo pri važnih družinskih zadevah tudi ženina beseda odločilna — v kolikor že ni. Za loči tev zakona bo potreben pristanek obeh. Za ženske bo pa neugodno, ker mož ne bo več dolžan plačevati alimentov.

Če smo enakopravni, vsaj to!

Črni bratje iščejo zatiralce že med seboj in ne več med belci, ker imajo tudi zamorci preveč ljudi, ki jim je voditeljstvo udarilo na možgane. V strahu, da se ne bi francosko-afriška skupnost razcepila, je De Gaulle povabil oba nasprotnika v Pariz na pogajanja.

Dokumenti iz Potsdama

Dva ameriška časnika sta vrgla v svet novico o atomski bombi na Hirošimo, ki je prav tako delovala kot leta 1945 bomba sama. List »Minneapolis Tribune« objavlja z velikimi črkami listine o posvetovanjih v Potsdamu med Trumanom, Stalinom in Churchillom. Iz zapisnikov je razvidno, da je Stalin še pred uničenjem japonskih mest Hirošime in Nagasakija vedel za ponudbo Japoncev, da se predajo. O predlogu, ki je prišel preko Švice in Švedske, je obvestil tudi Trumana. Ameriški predsednik pa je sporazumno s Stalinom sklenil, da japonskih mirovni predlogov sploh ne vzame v pretres. Posledica je bil napad z

atomsko bombo, ki je pokosila stotisoče žrtev.

Novo odkritje o ozadju potsdamskih dogovorov je na Japonskem izzvalo vai ogorčenja proti Ameriki. Največji japonski dnevnik »Asahi« prinaša debelo tiskan napad na Trumana, ker se ni oziral na japonske mirovne ponudbe in je na Stalinov nasvet raje vrgel atomsko bombo.

Zanimivo je, da podaja Truman v svojih »Spominih« popolnoma drugačno sliko o tem dogodku. Pravi, da je bila japonska moč leta 1945 še tako silna, da bi terjal kopni napad na Japonsko smrt enega milijona ameriških vojakov. Da prihrani toliko svojih vojaških žrtev, je odredil, naj spustijo atomsko bombo.

TATTOVI PRED SODNIKOM

V torek so v Trstu sodniki obsodili na različne kazni, od šestih let do štirih mesecev tatinsko družbo osmih članov iz Trsta in Gorice. Glavar skupine, ki je kraddla jestvine, oblačila in tudi vrednostne papirje, je trgovec Adrijan Pouh iz Trsta. Obtoženi so tudi različni drugi trgovci, ki so neprevidno kupovali ukradeno blago.

Olimpiade v antiki

Danes so v Rimu v slovesnem okviru odprli XVII. mednarodne olimpijske igre.

Olimpijsko baklo, ki so jo prižgali točno na tistem mestu Grčije, kjer so pred 2700 leti začele prve športne in kulturne tekme, so tekači v štafetah že prinesli v Rim.

Pomenljiva je ta zveza s sončnimi žarki vžgane bakle, ki družijo dvoje starodavnih kulturnih središč: Atene in Rim.

Olimpijske igre imajo svoj začetek v starodavnem mestu Olimpiji v peloponeški pokrajini Elidi. V zeleni dolini ob reki Alfeju so grški umetniki postavili veličastne tempelje na čast bogov. Najsijajnejši je bil Zevsov s slonokoščnim in zlatim kipom, umetnino kiparja Fidije.

V Olimpiji so prebivali večinoma le svečeniki. Le vsako četrto leto je vsa Grčija poromala v te svete kraje k svečanim igram, ki so se začele prvič leta 776.

»Lep duh v zdravem telesu« je veljalo za estetsko načelo starih Grkov in olimpijskih tekmovalcev. Igre so bile verskega značaja in obenem estetskega brez športnih strasti. Za časa olimpijskih iger je po vsem tedanjem kulturnem svetu zavladalo splošno premirje; tako sta predpisala početnika iger Ifitos, kralj Elide, in Likurgos, zakonodajalec Sparte. Spoštovanje do premirja svetih in kulturnih iger je bilo tako veliko, da je celo makedonski kralj Filip ponižno plačal veliko globo, ker so nekateri njegovi vojaki ob tem času okradli nekega atenskega meščana.

Trideset dni pred začetkom iger sredi poletja so se razšli po vsej Grčiji poslanci in vabili k tekmam atlete, umetnike in pesnike.

Začele so prihajati od vseh strani procesije udeležencev. Pred njimi so posebni sužnji pripravljali palestre in dirkališča. Za njimi so prišli tekmovalci in helanodi, ki so pri tekmah razsojevali.

Atleti so se morali pripravljati za tekme

deset mesecev pod uradnim nadzorstvom. Tekmovati so smeli samo svobodni Grki, tudi ženske so bile izključene.

Potek iger

Središče stare Olimpije je predstavljal velik četverokotnik imenovan Altis. Prav na sredi je stalo 40 metrov široko in enako dolgo dvorišče s kolonadami. Tu so bile dvorane za počitek, za pesniške recitacije, za masaže in zборе. Severno od Altisa se je nahajal stadion, dolg 212 metrov in 32 širok. Okrog in okrog so se dvigala stopnišča s sedeži za 40.000 gledalcev. Poleg stadiona je bil pripravljen hipodrom za dirke z vozovi.

Do 77. olimpiade so igre trajale samo en dan. Od leta 428 dalje pa so jih raztegnili na pet dni.

Prvi dan so opravili verske svečanosti in zaprisege. Drugi dan so tekmovali samo začetniki. Tretji dan so že v jutranjem hladu gledalci nestrpnost pričakovali višek iger. V škratna oblačila odeti sodniki so z velikim spremstvom in z atleti v korakali v stadion. Nato so se pričele tekme izvežbanih, danes bi rekli profesionalcev. Tekmovali so brez oblek, namazani z oljem. Sprva so samo tekli na daljavo 200 metrov (dianlos) in na 400 (dolihos). Sledile so rokoborbe. Četrty dan so gledali dirke voz in konj. Nato je prišel na vrsto pentatlon ali peterboj: skok, tek, metanje diska, kopja in rokoborba. Najhujša je bila pankration, kjer sta boricca smela uporabljati vse udarce razen v oči, grizenja in brce v trebuh.

Kdor je zmagal v vseh teh vrstah in je vse nasprotnike porazil, je prejel naslov akonitos (brez prahu), ker ga ni nihče vrgel na tla.

Peti dan je bil proglašen olimpijski pravak med burnimi ovacijami vseh navzočih. Postavili so mu kip, ga ovenčali in opevali kot narodnega junaka. Postavili so ga za vzgled mladini, ki naj bi dosegla športni ideal antike: zdrav duh v zdravem telesu!

Tržaškega

Tržačani za svoje ladjedelnice

Delavci tržaških ladjedelnic vodijo te dni odločno akcijo, da bi vodstvo Fincantieri v Rimu preklicalo ukrep, s katerim je razpustilo ladjedelniški projektivni biro (delavnica, kjer izdelujejo načrte za ladje) v Trstu. Vodstvo velikega državnega podjetja namerava ustanoviti en sam projektivni biro za vse italijanske ladjedelnice, češ da je ta preureditev vsestransko koristna. Sedež novega biroja pa naj bi bil v Genovi.

Ukrep vodstva Fincantieri je naletel na odločno nasprotovanje ne samo vseh tržaških ladjedelniških delavcev, temveč tudi vseh gospodarskih krogov. Kako čvrsto in enotno branijo Tržačani svoje stališče, je bilo jasno razvidno v ponedeljek popoldne, ko je bila splošna stavka in so bile od 13. do 19. ure zaprte vse trgovine, gostilne in bari.

Ta dan so se na tržaškem županstvu sestali tudi načelniki v občinskem svetu zastopanih strank ter soglasno odobrili resolucijo, ki ostro graja ukinitve projektivnega biroja in zahteva, naj župan posreduje, da se ukrep prekliče.

Na Velikem trgu je ob 18. uri bilo zborovanje, ki se ga je udeležilo nad 10 tisoč oseb. Zbrani množici sta spregovorila glavna tajnika Nove delavske zbornice (CGIL) in Delavske zbornice (CDL), ki sta prav tako odločno protestirala zoper ukinitve projektivnega biroja.

V teh dnevih pa se je večkrat sestal tu-

di odbor Trgovinske zbornice ter končno sklenil poslati v Rim posebno odposlanstvo, ki se je sestalo s predsednikom Fincantieri poslancem Tupinijem, ministrom za državne udeležbe in z drugimi osebnostmi. Tržaško odposlanstvo vodita župan Franzil in predsednik Trgovinske zbornice Caidassi.

Župan se je obvezal, da bo po povratku iz Rima natančno poročal načelnikom v občinskem svetu zastopanih strank, kako so potekali rimski razgovori. Odposlanstvo je prvi razgovor imelo v sredo dopoldne.

PRAV MALO UPANJA...

Ko je bil list skoraj zaključen, smo zvedeli, kako je potekal prvi razgovor s poslancem Tupinijem. Iz razgovora izhaja, da je prav malo upanja, da se prekliče ukrep, s katerim je bil ukinjen projektivni biro. Tupini in njegovi sodelavci namreč trdijo, da je bilo zato sklenjeno ustanoviti en sam projektivni biro za vse ladjedelnice v Italiji, da se delo bolje organizira. Novi urad pa bo imel sedež v Genovi, ker se to mesto nahaja nekako v sredi med Neapljem in Trstom. Urad bo imel 40 uslužbencev, od katerih jih bo 20 iz Trsta, med njimi ravnatelj ing. Costanzi.

Iz tega vidimo, da je vprašanje že rešeno in da zato obstaja le malo upanja, da bodo tržaške ladjedelnice ohranile svoj projektivni biro.

Nabrežina:

NAPACNO TOLMAČENJE NAVODIL

Pred enim mesecem je občinski svet v Nabrežini odobril resolucijo, s katero je protestiral, ker je Vojaško okrožje iz Trsta prepovedalo lepiti vzdolž državne ceste lepake, ki v slovenskem jeziku pozivajo naše mladeniče na nabor. Omenjeni vojaški urad se je pri tem skliceval na navodila, ki jih je baje prejel od obrambnega ministristva.

Ker ta prepoved zadeva predvsem vasi Štivan, Devin in Sesljan, je bil protest občinskega sveta povsem upravičen. Resolucija je bila dostavljena predsedništvu vlade in raznim drugim oblastvom.

Pred dnevi smo zvedeli, da je občina že prejela odgovor na protestno resolucijo. Pristojna oblastva so ji sporočila, da je Vojaško okrožje **napačno** tolmačilo navodila obrambnega ministristva. Iz tega torej izhaja, da je občina upravičeno protestirala zoper čudno zahtevo tržaških vojaških oblastev in da se odslej lahko lepijo vzdolž državne ceste tudi lepaki v slovenščini.

MEDNARODNI PREVOZI

Na tržaškem vseučilišču so se pred dnevi zbrali izvedenci iz držav Evropske gospodarske skupnosti ter pričeli vrsto predavanj o mednarodnih prevozihih. Predavanja so v nemščini, francoščini in italijanščini ter obravnavajo cestni in železniški promet ter promet po rekah.

Opčine:

II. KMEČKI TABOR JE USPEL

Drugi kmečki tabor, ki ga je na Opčinah priredila Kmetijska zadruga iz Trsta, je prav dobro uspel. Razstavo strojev, semen, sodobnih krmil in drugih kmetijskih potrebščin si je ogledalo precejšnje število kmetovalcev. Bilo je tudi sklenjenih nekaj dobrih kupčij. Zdi se, da se bo ta prireditve na Opčinah uveljavila in se ohranila.

Šolska obvestila

Ravnateljstvo Trgovske akademije v Trstu sporoča, da se bodo začeli popravni in razredni izpiti v četrtek, 1. septembra, s pismeno nalogo iz slovenščine; usposobljenostni izpiti pa v petek, 9. septembra, s pismeno nalogo iz italijanščine. Razpored izpitov je izobešen na oglasni deski zavoda. Vpisovanje za šolsko leto 1960/61 sprejema tajništvo zavoda vsak dan od 10. do 12. ure, in sicer do 25. sept.

Na slovenski Realni in Klasični gimnaziji v Trstu traja vpisovanje za šolsko leto 1960/61 do 24. septembra 1960. Tajništvo v ulici Lazzaretto Vecchio 9/II. je odprto vsak dan od 10. do 12. ure.

Ravnateljstvo slovenske Realne in Klasične gimnazije v Trstu sporoča, da se prično vsi popravni izpiti (sprejemni za licej, vstopni, razredni) v jesenskem roku 1959/60, dne 1. septembra ob 8.30 s pismeno nalogo iz slovenščine.

Ravnateljstvo slov. Nižje trgovske strokovne šole pri Sv. Ivanu obvešča starše in dijake, da se je začelo vpisovanje za prihodnje šolsko leto. Tajništvo je odprto vsak dan od 10. do 12. ure. Dijaki, ki se vpišejo v I. razred, morajo predložiti naslednje listine: rojstni list, potrdilo o precepljenju, potrdilo o zdravih očeh, zadnje šolsko spričevalo. Vsi izpiti se bodo pričeli 1. septembra ob 8.30 po razporedu, ki je objavljen na oglasni deski.

Ravnateljstvo slov. Nižje industrijske strokovne šole v Trstu (Rojan, ulica Montorsino št. 8/III.), sporoča, da se vpisovanje v šolo zaključi 25. septembra 1960. Učenci, ki se prvič vpišejo v I. razred, morajo predložiti naslednje listine: rojstni list, izdan od občinskega urada, potrdilo o precepljenju koz in spričevalo dovršenega V. razreda osnovne šole. Istočasno obvešča vse prizadete, da se pričnejo vsi popravni izpiti dne 1. sept. 1960 ob 8.30.

Ravnateljstvo Dvoletnega strokovnega tečaja v Dolini sporoča, da se vrši vpisovanje za vse tri razrede za šolsko leto 1960/61 vsak dan od 10. do 12. ure do vključno 25. septembra. Nadalje obvešča, da se pričnejo vsi popravni izpiti 1. septembra ob 8.30 po urniku in razporedu, ki sta objavljena na šolskih vratih.

— o —

POROKA

Dne 14. tega meseca sta si v kontovelski cerkvi obljubila večno zvestobo gđc. Ana Marija Regent in g. Rino Roncelj iz Trsta. Krožek slovenskih izobražencev iz Trsta jima želi na hovi življenjski poti mnogo sreče in zadovoljstva. Čestitkam se pridružuje uredništvo Novega lista.

Beneška

IZ SV. PETRA SLOVENOV

V Novem listu smo že nekajkrat brali, kako se v Sovodnjah in Krminu hudo pri- tožujejo proti prehudim bremenom vojaških uslug, ki lastnikom prizadetih zemljišč skoro popolnoma onemogočajo izvajanje lastninskih pravic. Poziv na pristojna oblastva, da se to vprašanje pravičneje uredi, ni doslej nič zalegel. Kmetovalci pa zaradi tega imajo izredno hudo škodo in vse njihovo gospodarstvo gre rakovo pot.

Kako hudo breme so vojaške usluge za prizadeto kmečko prebivalstvo, smo pa prebivalci šempetrske in šentlenartske občine žal preizkusili tudi na lastni koži, ker jih je vojaška uprava pred kratkim tudi tu uvedla. Saj odslej ne smemo kopati jam, graditi novih poti, zidov, poslopij; prepovedane so nadzidave, sajenje novih sadnih nasadov, sekanje visokega drevja, gradnje električnih napeljav in sploh skoro vsaka gospodarska dejavnost. Tako je zavladovalo tudi pri nas gospodarsko mrtvilo in od naše lastnine je prav malo ostalo. Najmanj, kar upravičeno pričakujemo, je, da oblastva strahovito razvrednotenje naših zemljišč vsaj nekoliko omilijo s tem, da nam črtajo nekatere davke.

Velikega verskega slavlja na Rožnico v Dreki smo se letos udeležili tudi mnogi Šempeterci skupno z drugimi našimi okoličani. Priznati moramo, da je bilo res lepo. Vso slovesnost je povečala zlasti prisotnost večjega števila naših izseljencev, pa tudi obisk bratov in sester iz Slovenije. Saj jih toliko ni bilo že dolgo pri nas kot letos. In ves dan do pozno v noč so ti prepevali slovenske narodne in umetne pesmi. Njihovo globoko občuteno petje je navdušilo domačine in mnoge izletnike iz bližnjih krajev.

IZ POBBONESCA

Našo domačijo je pred nekaj dnevi pretresla žalostna vest, da je v Mannheilu v Zapadni Nemčiji neki Nemec ubil s sekirjo našega domačina Petra Kodermaca iz Zapotoka. Zločinec je tako ravnal zaradi pohlepa po denarju.

Nesrečni Kodermac je že več let bil kot izseljenec zaposlen pri nekem podjetju v Mannheimu in je tam razkladal premog. Bil je molčeč in vesten delavec, ki je skrb-

SOLKANSKO POLJE

Že dolgo se nismo oglasili v Novem listu; znamenje, da se ni nič izrednega dogodilo. Privadili smo se že tudi, da naše prošnje za električno luč nič ne zaležejo. Cesta Školjev, ki je vijugasta in stoji večina hiš tik ob njej, je še vedno zavita v temo. Motorjev, ki ne vemo čemu, prav blazno dirjajo, je vedno več. Ko se bo pripetila kaka nesreča, bo prepozno grajati občinske može, ki se za naš konec mesta malo zanimajo.

Letos prav težko spravljamo seno in deljlo, ker moti dež. Po drugi strani nam pa ne škoduje, ker je naša zemlja zelo peščena. Manjka nam pa tudi delovnih moči. Zato si naši kmetje precej pomagajo s traktorji, a še vedno delo zaostaja. V splošnem pa upamo, da bo letina dobra.

Slovenija

no hranil denar, da bi se čez nekaj časa lahko vrnil domov in tako zboljšal življenje sebi in družini. Usodnega dne je žal imel pri sebi večjo vsoto denarja, ki je Nemca zapeljal do groznega zločina.

Vest o krvavi smrti moža je prejela 47-letna žena Natalija roj. Prinčič od italijanskega konzulata v Nemčiji. Njegov sin Pij, ki je zaposlen v nekem podjetju v Čedadu, je takoj odpotoval v Mannheim in pripeljal svojega mrtvega očeta domov, kjer so ga položili k večnemu počitku na domačem pokopališču ob spremstvu ogromnega števila pogrebcev. Saj taka iznenadna in celo zločinska nasilna smrt zbudi v vsakem človeku toliko pristnega sočutja, da zlije ljudi v občestvo žalosti.

Ta dogodek je tudi mannheimsko meščanstvo duhovno povezal z vdovo Natalijo in njeno užaloščeno družino, ki ji je tragična smrt oropala moža in očeta. Na poziv nekega dnevnika je mesto priredilo uspešno denarno nabirko v pomoč vdovi; podjetje, pri katerem je bil umorjeni Peter zaposlen, je plačalo prevoz krste v Petrovo domačijo. Hudo zadeta vdova Natalija bo pa najbrž prejemala po svojem možu vsaj skromno pokojnino.

Naj tako nesrečno umrlemu domačinu sveti večna luč. Njegovi užaloščeni družini izrekamo iskreno in globoko sožalje.

IZ VISKORŠE

V naši vasi gradijo že dalj časa velik in sodoben zadružni hlev, v katerem bo prostora za 50 krav in 15 junic. Hlev so sicer že pokrili, a vendar je treba še marsikaj storiti, preden bodo mogli vanj spraviti krave, ki jih bodo kupili v Švici. H gradbenim stroškom za omenjeni konzorcionalni hlev bo prispevala država 50 odstotkov, prav tako pa bo država prispevala tudi k nakupu izbranih krav.

Gradnja novega sodobnega hleva v naši vasi pa bo gotovo spodbudila tudi druge vasi k združitvi v konzorcij, da bodo z izdatnim državnim prispevkom zgradili tudi drugod sodobne zadružne hleve.

Dan pred rožnico smo na domačem pokopališču pokopali ob veliki udeležbi vaščanov telesne ostanke naše 80-letne domačinke Marijane Sinico. Naj ji sveti večna luč, preostalim pa naj gre naše globoko sožalje.

V zadnjem času je nenadoma umrl naš sosed Jamšek Stanko, star 55 let, upokojeni orožnik. Preselil se je k nam z družino vred iz Istre. S svojo prijaznostjo si je pridobil dosti znancev. Bil pa je tudi zelo odločen zagovornik slovenske besede.

OBMEJNI PROMET

V juliju je bilo na goriškem obmejnem odseku nad 100 tisoč prehodov, od teh je z običajnimi prepustnicami prekoračilo mejo 60.173 jugoslovanskih in 22.826 italijanskih državljanov. Največ prehodov je bilo tudi tokrat na solkanskem bloku.

Dne 20. avgusta je bila 5. obletnica videmskega sporazuma. Številke govore, da je bilo na meji v teh petih letih toliko prehodov kot na nobeni drugi državni meji v Evropi; saj je bilo na Goriškem, Tržaškem in Videmskem skupno nad 27 milijonov prehodov.

Z VRHA

Predpreteklo nedeljo pa smo praznovali god našega cerkvenega zaščitnika sv. Lovrenca. Zjutraj smo imeli peto sv. mašo s slovesno procesijo. Popoldne pa je naša mladina priredila lepo kulturno prireditev. Najprej je pevski zbor zapel nekaj narodnih pesmi, petju so sledile deklamacije in veseloigra. Vsi igralci so dobro odigrali svoje vloge in obilno občinstvo jih je nagradilo z navdušenim ploskanjem.

Še nekaj veselega. V soboto, 13. avgusta, sta si v vaški cerkvi obljubila večno zvestobo nevesta Elda Grilj in ženin Jožef Cotič. Vaščani jima iz srca čestitamo in želimo božjega blagoslova ter zadovoljstva v skupnem življenju.

Umril je prof. Emil Komel

Dan pred rožnico je v Gorici umrl prof. Emil Komel. Dočakal je 86. leto starosti. Vse življenje je bil jeklenega zdravja, le v zadnjih dneh se je počutil nekoliko slabo, a res bolan je bil samo zadnji dan pred smrtjo.

Pokojnik ima za razvoj slovenske glasbene kulture nevenljive zasluge. Njegovo življenje je bilo zlasti na glasbenem polju izredno delavno. Bil je priznan skladatelj in še večji glasbeni vzgojitelj ter organist. Dolga vrsta slovenskih mladeničev se je pri njem šolala, saj je več let poučeval na slovenski orglarski šoli. Prav bi bilo, da nam strokovno pero čimprej oriše vse njegovo ogromno delo kot glasbenika, pevovalce in profesorja petja. Nad 50 let je bil organist v cerkvi Sv. Ignacija na Travniku. Le nekaj let pred smrtjo je opustil to službo, ki mu je dajala zelo skromen zaslužek. Vsakemu primorskemu javnemu delavcu pa je bil pokojnik prav zato svetel vzor, ker ga je pri vsem svojem delu prešinjala velika ljubezen do svojega naroda.

V torek prejšnjega tedna popoldne smo se goriški Slovenci v velikem številu zbrali pred skromnim pokojnikovim domom na Placuti, od koder smo spremljali njegove telesne ostanke v veličastnem pogrebnem sprevodu v cerkev na Travniku.

Tu so mu njegovi bivši pevci iz Podturna zapeli Perosijev »Libera«, njegovi znan-

Iz Goriške

IZ TRŽICA

Zadnji teden je vse gospodarske in politične kroge v našem mestu hudo vznemiril ukrep Fincantieri, da se prenese projektivni biro CRDA iz Trsta v Genovo. Proti temu so odločno protestirali goriška trgovinska zbornica, župan dr. Bernardis, pokrajinska uprava, vse stranke ter sindikati. V torek pa je bila splošna stavka.

PADLIM ŽELEZNICARJEM V GORICI

V torek prejšnjega tedna je podtajnik ministrstva za promet Angelini slovesno odkril spominsko ploščo padlim železničarjem v prvi svetovni vojni.

Ob tej priliki je podpredsednik naše pokrajine dr. Polesi imel z državnim podtajnikom daljši razgovor o potrebi, da se čimprej vzpostavi železniška zveza med svetogorsko postajo in glavnim goriškim kolodvorom.

IZ STANDREŽA

Naši vaščani so na rožnico priredili dvodnevni izlet z avtobusom v Postojno, Ljubljano in na Bled. Bilo je nad 50 izletnikov. Po ogledu postojnske jame so odšli preko Ljubljane na Bled, kjer so tudi prenočili. Drugi dan so si pa ogledali Ljubljano in ljubljanski grad ter obiskali svojce.

V prejšnjem tednu smo položili k večnemu počitku 75-letnega trgovca Viljema Pavletiča. Na zadnji poti so ga spremlili mnogi vaščani in znanci iz okoliških krajev ter iz mesta.

Naj zavednemu Slovincu sveti večna luč, njegovi gospe in hčerama ter sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

ci in prijatelji pa »Usliši nas, Gospod«.

Cerkveni obred na grobu je izvršil travniški kaplan g. Mazora, ki se je od pokojnika tudi poslovil z lepim nagovorom. »Vsi smo edini v veliki hvaležnosti do blagega pokojnika za zaklade duha in srca, ki jih je več desetletij poklanjal našemu narodu in zlasti vernikom v travniški cerkvi. Zato prihaja danes iz naših src vroča prošnja in velika molitev: naj sprejme njegovo dušo k sebi najvišja harmonija, neskončna ubranost — Bog«, je g. Mazora zaključil svoj govor.

Nato se je od plemenitega pokojnika poslovil v imenu Slovenske kulturne-gospodarske zveze in Zveze prosvetnih društev iz Trsta še profesor Zorko Jelinčič v daljšem govoru, v katerem je orisal njegovo življenjsko in delovno pot.

V nedeljo pa je travniški kaplan gospod Mazora razveselil srca goriških slovenskih vernikov, ko jim je pred pridigo med označil sporočil, da se bodo oddolžili spominu velikega pokojnika namesto s cvetjem s posebno denarno nabirko v nedeljo po običajni slovenski maši.

Naj bo dobri Stvarnik bogat plačnik ne-sebičnemu slovenskemu javnemu delavcu, njegovi vdovi in obema hčerkama pa velik tolažnik ob izgubi dobrega moža in očeta.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Prof. Emilu Komelu v slovo

V vlaku blizu Postojne sem zvedel iz pogovora dveh potnikov, da je umrl prof. Emil Komel. Kar stisnilo me je, ko sem pomislil na markantno postavbo z zavitiimi brkami, ki sem jo srečal v klanecu nad Placuto še par nedelj prej. Komel se je vračal s svojega kot ura natančnega popoldanskega sprehoda. Prijazno je pokimal in se nasmehljaj, češ malo bolj počasi gre navzdol, pa bo že šlo.

Nisva slutila, da bo res šlo, in še tako kmalu do — konca klanca. Noslil jih je res že 83 na ramenih, a breme ga ni tlačilo, čeprav mu ni bilo v življenju prizaneseno z vrsto udarcev. Znal pa jih je prenašati moško in vedro, s pravo harmonijo svoje celotne osebnosti. Harmonija ne samo v svoji stroki, marveč v vsem življenju je bil profesorjev ideal.

Poleg vsega pa red in delavnost, ki ga nista zapustila daj zadnjega zdihljaja. Ko je duhovnik končal mrliške molitve z amen, se je blagi g. Emil obrnil in zaprl oči. Kakor da mora še v zadnji sekundi paziti na točen red.

O delavnosti pokojnega profesorja pa priča njegov glasbeni opus, ki je tako ogromen, da bo moč šele s pazljivim zbiranjem sestaviti seznam njegovih skladb. Pretežno so cerkvene. V standardnih pesmaricah Mohorjeve družbe je njegovo ime na prvem mestu. Koliko je pa še njegovih fug, meš, vložkov in odpevov. Vse so matematično harmonične in pevne. Kdo bi pozabil njegovo romarsko ob slovesu »Zbogom, Matila«.

Znanstveni slovar

V Alpbachu na Tirolskem se je zbrala na posvetovanje pod naslovom »Jezik in sveto« skupina evropskih znanstvenikov in jezikoslovcov. Rektor univerze v Innsbrucku je v uvodnem predavanju naznanil, da se bo poseben odsek bavil s pripravami za evropski znanstveni slovar. Namen novega zbornika je, urediti enotno znanstveno izrazoslovje in odstraniti težave, ki jih doslej povzročajo beriesšča, katera temeljijo na različnih jezikovnih skupinah. Če se poskus obnese, bomo dobili enotne izraze kot jih že poznamo v glasbi ali trgovstvu.

Svetnih skladb je v svoji tihi sobici vrh Placuto in s svojim kratkim svinčnikom napisal celo kopo. Daljše kot »Simonu Gregorčiču«, »Obisk pri Vinku Vodopivcu« pričajo o njegovi ustvarjalni moči. Dosti jih je izgubil v prvi svetovni vojni, kup so mu jih požgali fašisti ob napadu na Trgovski dom v Gorici.

Tam je dolga leta vodil zbor in orkester Glasbene Matice. Izšolal je kot spreten glasbeni pedagog skoro vse poznejše goriške glasbenike in organiste. Napisal jim je tudi teoretično »Harmonijok«, ki je postala danes dragocena redkost, ker jo je fašistična policija zaplenila.

Pol stoletja je Komel orgljal na Travniku v čast božjo in v tolažbo svojemu ljudstvu. Bogastva ni iskal in ne našel, čeprav so mu tudi iz tujine pošiljali priznanja.

Glasbenik Komel je tudi v najhujših časih ostal zvest Umetnosti, svojemu narodu in svojemu moškemu značaju.

Goriški in vsi Slovenci smo z njim izgubili ustvarjalca in moža. Spomin nanj bo trajno živ, v naših srcih bo odmevala njegova harmonija.

r. b.

Nova stvarnost

V ruski literaturi se je zadnje čase pojavila nova osebnost, usmerjena iz doseganje množestvene in zmaterializirane stvarnosti v novo, humanistično gledanje na človeka in svet. Nova osebnost je mladi, tridesetletni Jurij Kazakov. Pred kratkim je izšla v italijanskem prevodu njegova povest »Na postaji«. V 125 strani obsegajoči povestni zasnovi utira Kazakov stopinje po sledovih velikih ruskih pripovednikov Čehova in Gorkega. Predstavnik novega ruskega pripovedništva je zakoreninjen v tradicijah domačinskega okolja.

Ne ustvarja sicer obsežnega cikla po vzgledu velikih romanopiscev, toda kleše bisericke s trajno veljavo.

»Povsod so se rodile nove stvari«, pravi eden izmed Kazakovljevih junakov, »novi ljudje, navade, besede... Vedno enaka je pa še ostala večerna zarja, domače vzdušje, vonj svežega kruha, odmevi zvonov, to je vedno isto.«

Ze iz teh nekaj besed povzamemo, da ni več traktor ali stroj gibalo človekovih intimnih utripov, nova stvarnost išče zopet vonjavo hiše in domače zemlje, predvsem pa utripe toplega človeškega srca.

Kongres psihologov

Te dni se je vršil v Bonnu XVI. mednarodni kongres psihologov, ki se ga je udeležilo 2000 psihologov iz 45 dežel. Razpravljali so v 28. skupinah, prebrali so 500 referatov in mnogo drugih obvestil. Predavanja so prevajali istočasno v nemški, francoski in angleški jezik. Na plenarnih sejah so predavali pariški profesor Paul Fraise o »Prilagoditvi človeka času«, profesor Oldfield iz Oxforda o »Vizuelnem gledanju na probleme« in profesor Leontijev iz Moskve o temi »Socialno in biološko v ljudski miselnosti«. Prihodnji kongres bo čez tri leta v Združenih državah. Za novega predsednika Zveze znanstvenih psihologov so izvolili Klineberga iz New Yorka.

Furlani v slovenščini

Izšla je dvojna številka slovstvenega obzorika Naša obzorja. Vsebinska je to pot zelo pisana in bogata. V prvi vrsti prinaša odmeve iz sodobne svetovne literature. Skrbno so podam prevodi in krajši spremni eseji iz novejšje romunske in ameriške proze in ruske poezije.

Kot bližnje sosedo nas pa še bolj zanimajo lepe Gradnikove prepesnitve iz furlanske lirike. Predstavljajo nam sodobne furlanske pesnike Chiantaruttija, Dina Virgilia in Lella Chiantona. Iz njih izzveni kot v slovenski poeziji povezanost z zemljo in njenimi skritimi čari. Stanko Škerlj pa v posrečenih spremnih besedah pokaže razvoj in bodočo pot furlanskega slovstva.

IZPITI IN VPISOVANJA V GORICI

Ravnateljstvo Nižje šole (gimnazije) in Strokovne šole v Gorici javlja, da se bodo popravni izpiti pričeli v četrtek, 1. septembra, ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine in se bodo nadaljevali po vrstnem redu, ki je objavljen na oglasni deski šole v ul. Randaccio. Tudi sprejemni izpiti se bodo začeli isti dan. Vpisovanje v vse razrede obeh šol je že odprto in bo trajalo do 20. septembra; tega dne se bo nepreklicno zaključilo, zato naj vsi pohitijo. Vsa potrebna pojasnila daje tajništvo, ki je za občinstvo odprto vsak delavnik od 9. do 12. ure.

Zdaj nam je bilo jasno, da kopljemo grobova. Toda za koga? Kraj je bil samotni, vendar je bilo slišati v bližini človeške glasove in čez nekaj časa so se nam približali ljudje, ki so menda grabili listje v bližini, dve ženski, otrok in star možki; bili so radovedni, kaj delamo. Morda smo bili celo v njihovem gozdu. Podčastnik je stopil k njim in se spustil z njimi v pogovor. Počasi so se oddaljili. Potem smo videli, da si je podčastnik prižgal cigareto, sedel na tla in nas od daleč opazoval.

Ni se zdelo, da bi imel v mislih umor. Vsa stvar pa je bila vendar zelo čudna. Med kopanjem smo se ozirali okrog in ugotavljali, da je kraj kot nalašč za usmrtnice s streljanjem. Čisto blizu sta se vlekli dve visoki skladovnici polni, za njimi pa se je dvigalo z nizkim smrečjem poraslo pobočje. V mislih smo si predstavljali, da bi lahko postavili ljudi pred te skladovnice in jih postrelili. Tiho smo si izmenjali nekaj besed, da nas ne bi slišal podčastnik, in spoznali, da mislimo vsi isto. Tu nameravajo najbrž koga ustreliti in mi moramo izkopati grobova. Bila sta to čudno majhna grobova, kot za otroke, toda vedeli smo, da bodo stlačili vanju mrtveca brez krst in za take sta bila dovolj velika. Bilo nas je nekoliko groza; naše predstave so bile v čudnem nasprotju z gozdno idilo, v kateri smo se znašli. Že leta nisem bil v nobenem takem gozdu.

Podčastnik je prišel nekajkrat pogledat, kako napreduje delo, in ko smo prikopali nekako meter globoko, je dejal »Genug!« Spet nam je pomagal, naj gremo z njim; očistili smo lopate in se vrnili na cesto. Kar oddahnili smo si.

Cesta se je spokojno vila med gozdovi, kot prej. Nikjer človeka in ne drdranja avtomobilskega motorja. Samo tisto grmljavico v daljavi je bilo še vedno slišati in pozno popoldansko sonce je še vedno zlatilo cesto in travnike.

Hodili smo že kake pol ure nazaj v smeri proti taborišču, ko smo dohiteli mlado, mestno oblečeno žensko. Peljala je vo-

Tekma z smrtjo 25.

E. Z.

ziček na štiri kolesa, naložen z dračjem, vrh katerega je sedel majhen deček. Ravno ko smo prišli do nje, se ji je snelo eno kolo. Poskusila ga je spet nataktniti, a ni ostalo na osi, takoj se je spet odkotalilo. Voziček se je nagibal in otrok je začel jokati. Pogledali smo podčastnika. Ta je pokimal, in tako smo prišli voziček in trdno nataktnili kolo, nato pa smo ga še peljali. Prijazno se nam je zahvaljevala in nas skušala odvrniti od tega, vendar smo vztrajali pri svojem in tudi podčastnik je bil zadovoljen s tem. Otrok se je peljal na vozičku, on je pa hodil z mlado gospo za nama.

Stanovala je v eni prvih vil v Überlingenu. Ko smo prispeli do hiše, nas je nekoliko v zadregi vse skupaj povabila noter in na naše največje presenečenje je podčastnik povabilo sprejel. Peljal nas je v kuhinjo in dala njemu kozarček pijače, nam pa vsakemu debel kos kruha z maslom, pomazanim še s »Schmierwurst« (pašteto).

Se mnogo bolj kot to pa nam je dobro dela njena prijaznost. Celotni njen otrok nam je dal ročico, ko smo odhajali. Kako prijetno je bilo pobožati zlatolaso otroško glavico. Tista ženska je nehoti odbila v nas ost sovraštva do vsega nemškega naroda in pokazala, da niso vsi enaki. Celotni na tistega SS-ovskega podčastnika smo začeli gledati v drugi luči. V resnici tudi ni spadal k oddelkom, ki so nas nadzirali. Moral je biti iz kakšnega upravnega oddelka.

(Dalje)

GOSPODARSTVO

Žveplajte še enkrat!

Ni sicer navada, da bi naši vinogradniki tako pozno žveplali ali škropili trte, a je potrebno: lansko leto se je to izkazalo za koristno in vse kaže, da je žveplanje tudi letos nujno potrebno.

Zato je prav, da do konca avgusta ali najpozneje v prvih dneh septembra še enkrat požveplamo grozdje, in sicer z bakrenim žveplom (zolfo ramato) ali z žveplom, med katerega primešamo 10% prahu Cafaro. Tako žveplanje najuspešneje učinkuje proti gnilobi.

ZAKAJ MARELICE NEREDNO RODIJO?

Neki čitatelj sprašuje, zakaj pri nas marelce tako neredno rodiijo. Kakšenkrat — a redko — so obložene, druga leta so redke, kakšno leto pa jih sploh ni. V istem letu pa jih imajo kakšni severni — bolj hladni — kraji vse polno.

To je pri nas odvisno predvsem od vremena tik pred cvetenjem ali med cvetenjem. Če toplota naenkrat pade, ko je cvetno popje že nabreklo, tedaj zmrzne zarodek sredi popja in lahko se bo cvet še razvil, a ploda ne bo. Isto leto bodo marelce v severnih, bolj hladnih krajih lahko obilno zarodile, ker je mrz zadrževal razvoj popja in ni znatnejše ohladiitve, odkar to nabrekne na cvetenje.

SAJENJE TOPOL

z namenom, da se pridobiva les za celulozo, se vedno bolj širi in ne samo v Italiji, marveč tudi v drugih državah in tako tudi v Jugoslaviji. Topola zelo hitro raste — posečejo jih pri starosti 10 do 14 let — in iz njene celuloze izdelujejo zelo cenjen papir. V Italiji, posebno v severnih pokrajinah, med katerimi prednjači Vercelli, sadijo topole na najbolj rodovitnih njivah, ki se dajo tudi namakati. V pokrajini Vercelli je bilo pred 10 leti 9% kmetijske površine posajene s topolami, danes pa nad 18%. Marsikatero rodovitno žitno polje se je že spremenilo v nasad topol.

KRIZA ZA DEBELE PRAŠICE

V Italiji ni splošne prašičje krize, to se pravi, da ni slabega trga na splošno za vse prašiče. Bolj medli, mesnati prašiči se lahko prav dobro prodajo, ker je na trgu premalo prašičjega mesa. Kriza je samo za debele prašiče, oziroma za obilno mast, ki jo taki prašiči imajo. Po prašičji masti pa je v Italiji vedno manj povpraševanja, ker se polagoma tudi okus spreminja in večina ljudi raje uživa oljčno olje ali maslo.

Debeliti prašiča pa se tudi zaradi tega ne izplača, ker se porabi za vsak nadaljnji kg žive teže vedno večja količina krme

ENOTEKA V SIENI

Dne 3. avgusta t. l. je bila v Sieni otvorjena stalna enoteka, to je stalna razstava vin, ki jih obiskovalci lahko pokušajo in tudi kupijo v poljubni količini. Vina sprejema v enoteko posebna komisija, ki vino preizkuša in preceni po njegovi dobroti in presodi, če proizvajalec dotičnega vina lah-

ko jamči, da bo stalno enako in pristno, ter če je količina pridelka tako velika, da bo na razpolago vse leto.

Sprejem nekega vina v enoteko pomeni odlikovanje za proizvajalca in pridelek, kateremu se odpirajo na široko vrata notranjega in inozemskega trga. Do sedaj je bilo sprejetih v enoteko 326 različnih vin, največ iz Piemonta in Toskane, pa tudi iz naših krajev, posebno iz videmske pokrajine. Od naših vin prihajajo v poštev za enoteko predvsem sorte tokajec, burgundec, pinot, malvazija in merlot. Od naših slovenskih vinogradnikov seveda ne bo nobeno vino sprejeto v enoteko, ker nihče ne pridelava zadostne količine in tudi ni opremljen za tako prodajo. Pač pa se bi naše vino lahko uveljavilo s pomočjo kakšne vinarske zadruge, katere ustanovitev postaja vedno bolj pereča.

IZRAVNAVA CEN KMETIJSKIH PRIDELKOV V EST

V EST, to je v Evropskem skupnem tržišču, ki ga sestavljajo Italija, Nemčija, Francija in Benelux (Belgija, Nizozemska in Luksemburg), so sedaj zelo različne cene za kmetijske pridelke oziroma izdelke. Te cene je potrebno izravnati, tako da ne bo posebnih razlik v samem okviru EST. V ta namen je glavna komisija EST odredila, da se v l. 1961 nekatere cene zvišajo ali znižajo, in sicer:

Pšenica: sedanjo ceno mora znižati Luksemburg za 1.50 DM, Nemčija in Italija za 1 DM, Nizozemska pa zvišati za 0.50 DM in Francija celo za 1 DM pri vsakih 100 kg. (1 DM = Deutsche Mark = nemška marka = 148 lir.)

Ječmen za krmo: Francija mora zvišati za 1 DM, Nemčija pa znižati za 1 DM.

Koruza: Francija mora zvišati za 1 DM, Italija pa znižati za 1 DM.

ŽENA IN DOM

Kaj jedo Evropejci...

Kakšna je potrošnja različnih jestvin v raznih državah Evrope?

Da si boste s tem na jasnem, objavljamo podatke, vzete iz poročil Svetovne organizacije za kmetijstvo in prehrano.

Največji ljubitelji povrtine v Evropi so Francozi, ki pojedjo dvakrat več povrtine kot povprečen prebivalec katere koli druge države v Evropi. Francozi pojedjo na osebo približno 143 kg povrtine na leto. Na drugem mestu so Nizozemci (65 kg), Danci in Belgijci. Italijan pojede približno 56 kg na leto. Na zadnjem mestu so Norvežani in Islandci (19 kg).

V potrošnji mesa so v Evropi na prvem mestu Danci (75 kg mesa na leto), zato ni čudno, da je na Danskem ogromno število ljudi, ki bolehalo na želodcu in za arteriosklerozo. Za Danci pridejo takoj Angleži (61 kg). Medtem ko Danci pojedjo največ svinjine in govedine, pojedjo Angleži največ ovčjega mesa. Za Angleži so Švicarji (57 kg). Na zadnjem mestu so Italijani. Povprečen Italijan pojede na leto le 19 kg mesa.

Pri potrošnji rib so na prvem mestu Islandci, kjer pride letno 30 kg rib na osebo, zadnji pa so Madžari, kjer letno pojedjo le 800 gramov rib. Za Islandci so Angleži (22 kg) in Norvežani (21 kg).

Kaj pa sadje? Najmanj sadja pojedjo Islandci. Vsak prebivalec te male države v Severnem morju pojede povprečno 4 kg sadja na leto. Največ sadja v

Sladkor: Nemčija znižati za 2 DM, Italija enako za 2 DM, Francija pa zvišati za 0.50 DM in Nizozemska za 1 DM.

V bodoče bo komisija predložila za vsako leto potrebne spremembe cen. Za meso, jajca, vino, sadje in povrtino ni potrebno predlagati sprememb cen, ker jih trg sam uravnovesi s povpraševanjem in ponudbo. Če pa bi bil potreben kakšen ukrep tudi v tem pogledu, ga bodo napravili, kakor hitro se bo pokazala potreba. Glede vina je zaenkrat predvideno, da bo do 31. decembra 1962 sestavljen seznam trt, katerih ne bodo smeli več saditi oziroma jih bo potrebno izkopati.

POMOČ OD PRIRODNIH NESREČ PRIZADETIM KMETIJSKIM PODROČJEM

Rimski parlament je odobril zakon, ki predvideva pomoč krajem, katere bi prizadele prirodne nesreče. Pomoč lahko znaša tudi 80% zneska, ki bi bil potreben za vzpostavitev prejšnjega stanja ali vrednosti poškodovanega predmeta.

Oškodovani morajo vložiti prošnje v roku 90 dni od dne, ko je bila v Uradnem listu objavljena škoda, ki jo je povzročila nesreča. Prošnje je treba vložiti pri Kmetijskem nadzorništvu, če ni drugače določeno.

OVČEREJA V MALEM

V Lombardiji je nad 10.000 kmečkih posestev, ki imajo poleg druge živine tudi po 5-6 ovc. Malo čredo prav lahko prerediti, saj ovce použijejo kakršnokoli, še tako malo vredno krmo in tudi ostanke iz jasi. Ovce se lahko pasejo tudi za govedom, kajti medtem ko se to pase visoko in pustijo za seboj precej trave, ovce pašnik skoraj obrijejo ter použijejo vse, kar je prezrlo govedo. Nadzorstvo tako majhne ovčje črede bi morala biti zabava za otroke in starčke. Ali se bi izplačalo? Ne samo v rodovitni Lombardiji, marveč tudi na Holandskem in v Angliji, kjer sta zemlja in delovna sila zelo dragi, redijo kmetje po nekaj ovc, nekateri celo znatne črede.

Evropi pojedjo Švicarji. Neverjeten, toda resničen podatek: povprečen Švicar pojede letno 130 kg sadja. Na drugem mestu so Angleži (64 kg).

Neki nemški vojskovodja je dejal, da se Nemci vojskujejo s pomočjo krompirja, pa vendar povprečen Nemec ne pojede največ krompirja v Evropi. V tem pogledu so Nemci šele na petem mestu. Na prvem mestu so Poljaki, kjer odpade letno na enega prebivalca 280 kg krompirja, za njimi pridejo Luksemburžani (200 kg) in Irci (196 kg). Kaže, da Italijani najbolj prezirajo krompir, saj pride letno na enega prebivalca le 19 kg.

... IN KAJ PIJEJO

Kateri narod največ pije? Odgovor je odvisen od tega, o kateri vrsti pijače govorimo. Če mislimo na vino, so rekorderji Francozi. Povprečen Francoz (statistika zajema moške, ženske in otroke) popije letno 150 litrov vina. Na Finskem pa pride letno na enega prebivalca le pol litra vina. Finci ne pijejo tako malo, ker bi bili nasprotniki alkohola, temveč zato, ker je na Finskem, kot v vseh severnih državah, vino silno drag uvozni artikel. Za Francozi popijejo največ vina Potrugalcji (96 litrov) in Italijani (84 litrov).

Če govorimo o pivu, nas Nemci ponovno razočarajo, ker niso na prvem mestu. Največ piva popijejo Belgijci: 168 litrov na osebo letno. Sledijo Angleži (87 l), Danci (66 l), Švicarji (46 l) in šele nato Nemci (45 litrov).

Mednarodni evharistični kongres v Münchenu

Ta kongres je in gotovo ostane osrednji dogodek tega leta. Ves svet se je zanimal zanj. Casopisi so kongresu posvečali tudi po več strani in zato je prav, da tudi naši čitatelji nekaj zvedo o njem.

Evharistični kongres se je pričel v nedeljo, 31. julija, in se je zaključil v nedeljo, 7. avgusta. Vsak dan so bile po vseh cerkvah posebne službe božje s pridigami, večinoma seveda v nemškem jeziku, ki je bil uradni jezik kongresa. A tudi druge narodnosti so imele posebne prireditve in službe božje s pridigami in petjem v domačem jeziku. Od slovanskih narodov so imeli svoje prireditve Čehi, Poljaki, Ukrajinci, Slovaki in Hrvati ter majhno prireditev tudi Slovenci. Prisotni pa so bili Slovenci iz vseh krajev sveta, razen iz Avstralije. Najmočnejše so bili seveda zastopani tržaški in gorški Slovenci s posebnim romanjem. Največ zanimanja pa so od Slovanov zbudili Poljaki, ki so bili zelo močno zastopani — saj jih biva izven Poljske nad 5 milijonov in ki so pokazali tudi svojo prekrasno uniformirano moško in žensko telovadno organizacijo. Italijane so predstavljali predvsem delavci, ki so se pripeljali v strnjeni koloni 35 avtobusov in 35 tovornjakov ter so imeli na enem tovornjaku posebno kapelo.

Med kongresom so imele lastna zborovanja najrazličnejše organizacije, tako nemške kot mednarodne.

Seveda je bilo med kongresom tudi mnogo koncertov in gledaliških prireditev. Največ so igrali Hofmannsthalovega »Slehnika« in D'ega Fabbrija »Jezusov proces«, v Operi pa »Ivana na grmadi« od Paula Claudela z glasbo Honeggerja. Zelo zanimive so bile različne razstave.

Osnovna misel kongresa, ki je izzvenela iz govorov, razstav in prireditev je bila: poklon človeštva presveti Evharistiji in preobnova človeštva z njo.

SPOMINSKA SVEČANOST V DACHAU

Premnogi naši ljudje imajo v bridkem spominu koncentracijsko taborišče Dachau.

To leži severozapadno od Münchena in spada nekako v okolico glavnega mesta Bavarske. Pokrajina je ravninska, redko naseljena. Velika planjava je bila urejena kot taborišče iz barak. Vse taborišče je še ohranjeno skoraj v takem stanju, kot je bilo v dobi, ko so esesovci mučili pripornike. Večji del barak služi danes kot vojašnica ameriškim četam, v drugem delu bivajo nemški begunci iz vzhodnih držav; teh beguncev je okoli 5.000. Obisko-

valci si pa lahko ogledajo nekaj barak, pomožna poslopja in krematorij.

Med svetovnim evharističnim kongresom je bila v petek, 5. avgusta, v taborišču spominska in zadostilna svečanost.

Ze zjutraj ob 8. uri je nad 3.000 mladincev zapustilo mesto šotorov na Oberwiesenzfeldu v Münchenu in poromalo v Dachau, močje po poti »Križev pot«. Opoldne, ob uri Kristusovega trpljenja, je bilo zbranih okoli 40.000 ljudi tam, kjer se je človeška krivda na strahovit način kopičila in človeška smrtna groza kričala proti nebu. Z glavo ob glavi smo stali na 30 m široki glavni cesti, katero so nekdanji priporniki ironično imenovali »cesta svobode«. Na stotine oseb je bilo tu toliko časa tepnih, dokler se niso zgrudile in niso več mogle vstati. Nekaj korakov naprej so bila vešala in še nekaj metrov naprej je tekla kri tistih, ki so bili usmrčeni s strelom v tilnik. Okoli 30.000 ujetnikov, od skupnih 200.000 iz vsega sveta, je bilo tu pobitih ali je umrlo od nalezljivih bolezni, lakote in splošne oslabelosti.

Na koncu glavne taboriščne ceste je bila sedaj sezidana spominska kapela, ki je bila imenovana »Kapela Kristusove smrtne groze«. To je 14 m visoka okrogla stavba iz grobe, neobdelane kamna. V zgornji četrtini stavbe v si ogromna trnjeva krona. Preden so kapelo blagoslovili, so spregovorili trije bivši priporniki, in sicer:

Poljski nadškof Adam Kozłowiecki se je spomnil predvsem še 20 drugih sotrpinov-duhovnikov, ki so bili aretirani z njim v Krakovu in prepeljani v Dachau. Od 21 jih je ostalo 13 pri življenju.

Francoski minister za pravosodje Edmond Michelet se je spominjal kapele 26. bloka, kjer je več stotin tesno stisnjenih pripornikov sledilo sv. maši duhovnika-pripornika. Časa iz kositra je služila za kelih, doza za tablete pa za ciborij. In vendar smo se čutili manj odrezane od ostalega sveta, čutili smo se združene z našimi brati v svobodi. Takrat sem spoznal pomen in vrednost sv. maše.

Predsednik avstrijskega parlamenta Leopold Figl je poročal o svoji aretaciji in prevozu v Dachau. »Tu smo se znašli v peklu, dolge ure smo čakali brez hrane, brez vode, krvavo tepeni. Potem je prišel nekakšen taboriščni komandant. Imel je prostiški govor, katerega je tako-le pričel: V tem taborišču je uvedeno pretepanje in vedite, da moji esesovci tudi radi dobro streljajo. Tihi in potrti smo

bili, a v globočini srca se je oglašalo: človeško nasilje bo sojeno, Bog še živi.«

Po govorih teh treh bivših pripornikov je spregovoril dr. Franc Hengsbach, škof iz Essena. Njegov govor je bila odkrita samoobtožba nemškega naroda. »V Dachau leži jasno pred nami naša krivda, težka krivda Nemcev, kar so tukaj zakrivali na soljudeh iz 37 narodov. Priznavamo pred Bogom, pred žrtevami in pred seboj svojo krivdo, svojo preveliko krivdo. Skoraj razumemo težnje mnogih, da ne spoznajo resnice. Celotni njegov govor je izzvenel v »ljubezen premagaj silo« in »molimo za vse v koncentracijskih taboriščih umorjene, za njihove morilce, za vse na svetu, katerih kri kriči v nebo. Molimo, da se sami nikdar ne pregrešimo na tujem življenju.«

Končno je glavni tajnik Evharističnega kongresa — bivši pripornik v tem taborišču — škof dr. Ivan Neuhäusler blagoslovil spominsko kapelo, iz grl tisočev pa je zadonela pesem »O glava polna krvi in rane«.

Nekoliko po 15. uri je bila spominska in zadostilna svečanost zaključena in množice vseh barv in iz vseh krajev sveta so se v veliki ganjenosti razšle.

ZANIMIVOSTI Z EVHARISTIČNEGA KONGRESA

Iz vsega sveta — izven Nemčije — je prišlo v München okoli 250.000 ljudi, ostali so bili iz Nemčije. Pri slavnostni maši zadnjo nedeljo je bilo prisotnih okoli milijon ljudi: pripravljenih je bilo namreč 450.000 sedežev in za pol milijona stožšč.

Med slavnostno mašo je morala nastopiti zdravstvena služba nad 100.000-krat, a v bolnišnice je bilo prepeljanih le 100 bolj prizadetih. Smrtne žrtve ni bilo nobene. Zdravstvena služba je bila poverjena 250 zdravnikom s 5600 bolničarkami.

Pri tej maši je bilo prisotnih 24 kardinalov in 400 škofov. Sv. obhajilo je razdeljevalo 1200 duhovnikov, ki so imeli vsi nove ciborije. Za kongres so namreč nemški verniki darovali več tisoč kelihov, katere bodo večinoma uporabili v misijonih. Najdragocenejši dar kongresu so napravili Kitajci, in sicer begunci v Hongkongu, ki so darovali zlat in z biseri okrašen velik kelih.

Seveda je bila mobilizirana tudi policija. Zadnjo nedeljo je bilo na ulicah 4000 uniformiranih policistov in 400 članov kriminalne policije. V celoti je bilo med kongresom aretiranih 20 žeparjev, katerih večina je prišla iz Španije. Za nadzorstvo nad prometom je imela policija na razpolago po en krožec in en privezan balon, 3 helikopterje in 5 letal.

(Nadaljevanje na 9. strani)

Angleži so poostriili pažnjo nad jetnikoma. Bivšemu cesarju so ukazali sleči maršalsko uniformo. Grof Hunyadi je po Carigradu iskal primerno civilno obleko za Karla Habsburga. Cesarica je prosila, da bi smela pisati v francoščini pismo otrokom. Niso ji dovolili. Pač pa je popoldne prišla brzojavka polkovnika Strutta, da so otroci zdravi, da pa ne ve, kam jih bodo poslali.

Tedaj sta se šele zavedla bivši cesar in cesarica, da sta postala le oče in mati, ena izmed milijonov... Drama visokih glav se je prelevila v žaloigro navadnih smrtnikov.

Upravičeno je Karel vzdihnil:

Sic transit..., tako mine slava sveta.

Iz Londona so poslali brzojavko, naj obrne ladja smer proti Gibraltarju. Čudovito spokojna noč je legla na Marmarsko morje, ko je križarka plula ob azijski obali. V Egejskem morju jo je premetaval vihar. Nekdanji vladar je začel vidno hujšati, polotevala se ga je slabost; žalost ga je razjedala. Breme Habsburžanov je padlo na prešibka ramena.

Na Malti je »Cardiff« zopet vrgel sidro in čakal, kam ga bo brezžični brzojav usmeril. Po par urah je kapitan stopil v kabino k cesarju. Obotavljajoč je povedal, da ima ukaz pluti proti Madeiri.

»Kakšno je tam podnebje?« vpraša Cita.

144

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

»Ni prav primerno za Evropejca, vlaga in vročina«.

Karlu je obraz pobledel, potne srage so mu omočile čelo: »Torej ne bom več videl otrok.« Čez hip se je spet znašel in je vzdihnil: »Malodušnost se me loteva. Pa naj se zgodi božja volja!« V bolesti in ponižanju je zadnji Habsburžan rasel v veličino.

Križarka je usmerila pot ob sicilski obali, pa je spet prejela ukaz, naj krene proti Alžiru. Kot da se nevidna roka igra z usodo izgnancev. 16. novembra je pristala v Gibraltarju. Zvečer je radiotelegrafist že prišel s poveljem, da mora takoj skozi ožino: cilj Madeira.

Strahovita nevihta se je razbesnela nad prelivom. Kapitan je obrnil na svojo odgovornost ladjo zopet v luko.

Usoda in morje sta se igrali s pregnanim kraljem.

Na Madeiri

Na dan svete Elizabete sta pregnana vladar in vladarica ugledala samotni, vulkan-

ski otok Madeira v Atlantskem oceanu. Tam je bilo odločeno zadnje bivališče poslednjemu Habsburžanu na prestolu. Usoda Napoleona!

Vrhu griča je Karel opazil zvonik cerkve »Nossa Senhora do Monte«. Vprašal je, komu je cerkev posvečena. Ni slutil, da bo tam našel zadnje zemeljsko počivališče.

Bila je sobota. Usodni dan v Karlovem življenju. Na soboto je bil okronan; sobota je bila, ko so ga madžarske čete ujele in izročile zaveznikom; sobotni dan bo tudi tisti 1. april 1922, ko bo ubežni kralj zatisnil oči. V pristanišču Funchalu je angleška križarka vrgla sidro.

Nekaj domačinov je stalo na pomolu in pozdravljalo nesrečno dvojico Habsburgov. Bivši vladarski par je z vestima spremljevalcema grofom in grofico Hunyadi stopil v avto, ki jih je odpeljal v vilo Viktorijo.

Prvi tedni izgnanstva so potekali mirno. Karel in Cita sta obiskovala mesto in okolico, ki se je kar vtapljala v omamno dišečem subtropskem rastlinju.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Atleti vseh celin v Rimu

V četrtek so z olimpijsko baklo svečano prižgali v Rimu sveti ogenj in s tem se je začela XVII. olimpiada, katere se udeležuje več kot 7.000 tekmovalcev iz 85 držav. Od 25. avgusta do 11. septembra se bo na rimskih stadionih in drugih športnih objektih bil boj v 18 športih z več kot stotino športnih panog.

Prve olimpijske igre so bile leta 1896 v Atenah; udeležilo se jih je približno 300 športnikov. Majhen uspeh so imeli tudi igre, ki so bile leta 1900 v Parizu in leta 1904 v Los Angelesu. Zanimivo pa je, da so olimpijske igre leta 1908, ki so se odigrale v Londonu, trajale kar šest mesecev. Velik uspeh, in sicer prvič v zgodovini, so imele olimpijske igre leta 1912 v Stockholmu. Zaradi vojne vihrje ni bilo leta 1916 olimpiade v Berlinu. V Antverpnu se je leta 1920 zbralo kar 2.600 športnikov iz 29 držav. Leta 1924 so bile igre v Parizu. Največjo zmago je doživel tekač Nurmi, štiri leta kasneje v Amsterdamu pa ameriški plavalec Weissmüller. Leta 1932 so bile olimpijske igre v Los Angelesu (ZDA). Igre leta 1936 (Berlin) imenujemo olimpiado črnca Owens, ki je dosegel številne zmage. Zaradi vojne se športniki niso zbrali niti leta 1940 niti leta 1944. 5.000 atletov iz 59 držav se je leta 1948 zbralo v Londonu in tu so največ uspeha želi tekači, posebno Zatopek ter Blankers-Koenova. Leta 1952 so bile igre v Helsinkih in število nastopajočih držav se je povečalo že na 69. Zadnje olimpijske igre so bile pred štirimi leti, in sicer v oddaljenem Melbourne (Avstralija).

Olimpiada na televiziji

26. avg. petek: 11.00 košarstvo; 15.00 plavanje, boks in nogomet; 23.00 kolesarstvo.
27. avg. sobota: 15.00 plavanje in kolesarstvo; 22.00 plavanje, boks in kolesarstvo.
29. avg. poned.: 15.00 plavanje, boks in košarka; 22.00 kolesarstvo.
30. avg. torek: 12.00 kolesarstvo; 15.00 plavanje, vaterpolo, sabljanje; 21.40 plavanje in boks.
31. avg. sredo: 15.00 lahka atletika; 22.00 plavanje, vaterpolo in boks.
1. sept. četr.: 15.00 lahka atletika in sabljanje; 22.00 plavanje in boks.
2. sept. petek: 11.00 plavanje; 15.00 lahka atletika in sabljanje; 20.45 plavanje; 23.00 boks.
3. sept. sobota: 10.00 vaterpolo; 15.00 lahka atletika in veslanje; 22.00 boks, plavanje in vaterpolo.
5. sept. poned.: 15.00 lahka atletika in sabljanje; 21.00 boks in nogomet.
6. sept. torek: 15.00 lahka atletika in sabljanje; 22.00 nogomet in rokošorba.
7. sept. sredo: 15.00 lahka atletika, jahanje in dviganje uteži; 22.00 košarka.
8. sept. četr.: 15.00 lahka atletika, telovadba in dviganje uteži; 22.00 košarka.
9. sept. petek: 15.00 telovadba, hokej na travi, sabljanje in dviganje uteži; 21.00 nogomet in košarka.
10. sept. sobota: 15.00 jahanje, telovadba, sabljanje in lahka atletika; 21.00 nogomet, dviganje uteži in košarka.
11. sept. nedelja: 15.00 jahanje in zaključna svečanost.

... V ODDAJAH RADIA TRST »A«

Radio Trst »A« bo z bogatim nizom reportaž (vsak večer ob 19.45) in športnih vestih, vključenih v vseh oddajah radijskih poročil (7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 17.15, 20.15 in 23.15), omogočil poslušalcem, da sledijo olimpijskim igram v Rimu. Vse oddaje bosta pripravljala v neposredni povezavi z rimskimi študiji, radijska reporterja Mitja Volčič in Bojan Pavletič.

Kateri bodo sedanji olimpijski zmagovalci? Zelo težko je to natančno predvidevati, čeprav v več panogah poznamo atlete, ki imajo največ upanja na končno zmago.

Evropa ima v tekmovalcih SZ, obeh Nemčiji, Vel. Britaniji, Italiji, Franciji in skandinavskih državah največ upanja na uspehe, čeprav vemo, da kvantiteta ni vedno združena s kvaliteto. Posebno Rusi hočejo imeti pri delitvi kolajne največji delež in tako ponovno zaključiti svojo olimpijsko bilanco kot najuspešnejša država na svetu. Toda pri tem bodo morali računati z atleti ZDA. Avstralija in Japonska nimata samo izrednih plavalcev, temveč tudi dobre tekmovalce v drugih disciplinah. Ne smemo nadalje prezreti tekmovalcev Afrike, ki je v športu najslabša celina, niti Južne Amerike, ki se športno začena prebujati.

d. t.

Novi svetovni prvaki v kolesarstvu

Letošnje dirke za svetovno prvenstvo so bile zelo razgibane. Dirke so bile v Leipzigu (Vzh. Nemčija). Največ kolajn so osvojili Belgijci in kolesarji Vzhodne Nemčije; prvi so dobili kar 7 svetinj (1 zlato, 3 srebrne in 3 bronaste), Nemci pa 6 (po 2 zlati, srebrni in bronasti).

Ryk Van Looy (Belgija) je letos končno oblekel mavrično majico svetovnega prvaka v cestni dirki poklicnih kolesarjev. Drugi je bil dosedanji svetovni prvak Darrigade (Francija), tretji pa Belgijec Cerami. Med amaterji je bil najboljši dosedanji svetovni prvak Nemec Gustav Schur, ki pa je dovolil, da je zmagal sorojak Eckstein. Tretji je bil Belgijec Van der Berghen. Nova svetovna prvakinja je Angležinja Burton.

Veliko zanimanja je bilo tudi za dirkališčne dirke. Italijan Antonio Maspes je ponovno dokazal, da je najboljši dirkališčni kolesar na svetu. Zaman sta se mu upirala Švicar Plattner in Belgijec De Bakker. Tudi v hitrostni vožnji amaterskih kolesarjev je prvo mesto osvojil Italijan, in sicer Sante Gaiardoni. Drugi je bil Belgijec Stercks, tretji pa Anglež Handley. V tekmovalstvu žensk sta Rusinji Ermolajeva in Pantilova dosegli popoln uspeh.

V nasledovalni vožnji poklicnih kolesarjev je zmagal domačin Rudi Altig. Ki je v finalni dirki porazil Švicarja Treppa. Na tretje mesto se je uvrstil Italijan Baldini. Marcel Delattre (Francija) je novi svetovni prvak amaterjev v nasledovalni vožnji. Drugi je Nizozemec Nisdam, tretji pa Nemec Kohler. Beryl Burton (Anglija) je zmagala tudi v nasledovalni dirki.

Na sporedu sta bili še dirke na srednje proge za motornimi vozili. Med profesionisti je ponovno zmagal Španec Timoner. Med amaterji pa je oblekel mavrično majico Nemec Stolze.

Neuradna lestvica po državah je naslednja: 1. Vzh. Nemčija 18 (2-2-2), 2. Belgija 17 (1-3-3), 3. Vel.

Britanija 12 (2-0-2), 4. Italija 11 (2-0-1), 5. SZ 9 (1-1-1), 6. Francija (1-1-0) in Nizozemska 8 (0-2-2), 8. Švica 6 (0-2-0) in 9. Zah. Nemčija (1-0-0) ter Španija 5 (1-0-0).

SPORED OLIMPIJSKIH IGER - RIM 1960

	Lahka atletika	Nogomet	Kanuji	Veslanje	Kolesarstvo	Telovadba	Hokej na travi	Rokoborba	Plavanje	Vaterpolo	Mod. paterboj	Košarka	Boks	Sabljanje	Dvig. uteži	Jahanje	Srebranje	Jadranje
25/8 četr.																		
26/8 petek																		
27/8 sobota																		
28/8 nedel.																		
29/8 poned.																		
30/8 torek																		
31/8 sredo																		
1/9 četr.																		
2/9 petek																		
3/9 sobota																		
4/9 nedel.																		
5/9 poned.																		
6/9 torek																		
7/9 sredo																		
8/9 četr.																		
9/9 petek																		
10/9 sobota																		
11/9 nedel.																		

Tisk in morala

Na Dunaju vzbuja veliko zanimanje tiskovna pravda zaradi nemoralnih slikanic za mladino. Monakovska založba Kindler je naperila tožbo proti glavarju okraja Wels v Zgornji Avstriji ter proti šolskemu ravnatelju, ker sta izdala proglas, naj mladina ne bere tednika »Bravo«. Podoben je našemu »Grand Hotelu«, ki ga požirajo stare in mlade ženske.

Čeprav so oblastva zaplenila nekaj številk lista »Bravo« kot škodljivega za mladež, bodo branilci morale ne pa nemška založba prišli 6. septembra na zatožno klop.

Torej ne tisti, ki brani moralo, pač pa kdor širi nemoralni tisk. Takšna je današnja morala! Potuha pa povzroča tudi moralno zmedo med mladostniki. Naj povejmo, da so na marsikateri dunajski gimnaziji prišle dijakinje k zrelostnim izpitom — noseče. Na žalost poznamo letos tudi štiri take primere na ljubljanskih maturah.

Ti goli slučajji povedo več kot dolga razprava, kako kvarno vpliva slab tisk, film in okoliščine za zdrav bodoči rod!

Mednarodni evharistični kongres v Münchenu

(Nadaljevanje z 8. strani)

Celoten potek kongresa je dokazal, da so Nemci dobri organizatorji. Že kako je bilo preskrbljeno za tužce. Predvsem so uredili veliko šotorsko mesto, kjer je bivalo nad 50.000 ljudi, zlasti mladincev. Skupina pisca tega poročila je prispela v München s triurno zamudo o polnoči. Zaupniki so nas čakali na avtocesti, prepeljali nas v pomožno pisarno v nekem župnišču in v teku četrte ure smo imeli nakazana stanovanja pri zasebnikih, kamor so nas vodili prostovoljni vodiči. Prej so še opozorili zasebnike, da smo brez večerje in naj nam po možnosti kaj nudijo, kar se je tudi zgodilo.

Velikansko delo so morale izvršiti tudi železnice. Zadnje nedeljo je prispelo v München med 5. in 9. uro 86 posebnih vlakov s 65.000 osebami, isti dan med 15. in 23. uro pa je zapustilo mesto nad 100 posebnih vlakov.

In nasprotniki? Tudi ti niso spali. Na slavnostnem travniku, kjer je bila sv. maša, so nastavili več raket, a je policija odkrila in odstranila vse razen ene, ki se je vžgala med sv. mašo in se dvignila v zrak: razvilo se je malo padalo in je bilo

mogoče opaziti rdeč srp in kladivo ter neke padajoče tiskovine. A niti bližnja okolica ni vedela, za kaj gre. S tem v zvezi so aretirali dva Švicarja.

Mesto München se je uradno poslovilo od inozemskih romarjev oziroma gostov v nedeljo zvečer s prireditvijo na razstavišču. Bil je folklorišni večer z geslom: »Bavarska pozdravlja svet. Ni lepše dežele na svetu«. Nastopile so najrazličnejše godbe, pevska društva, razne plesne skupine, jodlarji itd. Ne bi pripisal okornim Bavarcem, da znajo biti tako veseli. Kar se tiče Bavarske, je res lepa, a trditi, da na svetu ni lepšega kraja, je vendar nekoliko pretirano.

Drugi dan, v ponedeljek, se je nekaj tisoč udeležencev odpeljalo v Oberammergau k pasijonski igri. Vseh sedežev je 5.000, vstopnina pa znaša 25 mark ali 3.750 lir. Ker so bila tisti dan zasedena vsa mesta, so samo tisti dan dobili skoraj 15 milijonov lir vstopnine. Seveda ne igrajo vsak dan, prireditve pa je vsakih 10 let. Igrajo od 8. do 11. ure zjutraj in popoldne od 14. do 17. ure. Vsi, ki so videli to pasijonsko igro, so izjavili, da so igralci res pravi umetniki.

14

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill
-
Miki
Muster

112. Ko so se zvečer ob luninem svitu odpravljali na pot, popotniki le niso bili dobro razporejeni. Hen se je plašno oziral izpod čela, pa tudi Jim, ki je rad verjel indijanski modrosti, je bil še bolj molčeč kakor sicer. Ko so odrinili čoln od brega, se je oglasila v goščavi čudna ptica: »Murukututu, murukututu,« je zamolklo skovikala.

113. Hen je odložil veslo in rotil profesorja Greya: »Počakajmo do jutra! Ne slišite čarovnice? Sviri nas, nesrečo nam napoveduje. Če se odpeljemo, nas bo trikrat zadelo zlo!« — »Poznam indijansko modrost, poznam pa tudi indijanske vraže!« je odbil profesor. »Kako bi nam mogla stara sova napovedovati nesrečo? Le pogumno na pot!«

114. Prvi del nočne vožnje je bil lahek. Veslači, ki jih ni nadlegovalo tropsko sonce, so se krepko upirali v vesla in napredovali po vodni poti, ki jo je oblivala mesečina. Okrog polnoči pa so se bregovi reke zožili. Visoka drevesa so z obeh bregov metala na reko temne sence, da je popotnike obdala trdna tema. Sklenili so se ustaviti.

115. Ker v trdi temi niso mogli preiskati brega in si na suhem urediti taborišče, so to noč prespali kar v čolnu. Zavili so se v mreže proti moskitom in kmalu zaspali, saj jih je valovanje vode prijetno pozibavalo. Čez kako uro pa se je Peggy, ki se ni mogla sprijazniti z zibajočo se posteljo, ob nenadnem sunku prebudila.

116. Zazdela se ji je, da nekje v temi preži nevarnost. Prižgala je žepno svetilko in osvetlila čoln ter v tistem trenutku prestrašeno zakričala: »Pošast, joj, pošast!« Zagledala je debelo kačjo glavo, ki je čez rob čolna strmela vanjo s krvavordečimi očmi in z migljajočim jezikom. Kačja pošast se je zibala tik ob Jimovi glavi.

117. Peggyin krik je prebudil vso družbo. Prvi se je znašel stric Tom. Iz nepremočljivega toka je potegnil samokres. Ni ga nameril v kačjo glavo, ker se je bal, da bi zadel Jima. Zato je spustil vrsto strelav v debelo kačjo telo. Kača je trznila, bliskovito zasadila svoje dolge zobe v Jimovo ramo ter z gornjim delom telesa zdrsnila v čoln.

118. Pod težo luskastega telesa se je čoln nagnil in bi skoraj zajel vodo. Kača je spadala med največje na svetu, bila je nestrupena anakonda. Hotela se je oviti okrog Jimovega tilnika in ga s svojim mogočnim telesom streti. Jim ni zakričal, niti se ni premaknil, da ne bi kače še bolj razjezil. Le svojo ramo je hotel iztrgati iz njenih zob.

119. Peggy se je krčevito oprijemala svetilke, da bi reševalcem olajšala delo. Peter je potegnil izza pasu svoj ostri taborniški nož in začel z vso silo zamahovati proti luskastemu telesu. Toda zalego je toliko, kot da bi jo hotel zapoditi s tanko palico. V naslednjem trenutku je priskočil Jimu na pomoč še Hen. »Sukuruju! Rečni duh!« je kričal,

120. S svojimi mišičastimi rokami je segel kači v gobec, jo prijel z vsako roko za čeljust in na vso moč potegnil. Kačji zobje so se razklenili, Jim se je rešil in težko sopeč klecnil na bližnjo klop. Boja med kačo velikanko in pogumnim Indijancem pa še ni bilo konca. Kača je besno sikala, Hen pa je vedno bolj in bolj raztegoval njene čeljusti.